

Når målrørsla normerer seg sjølv: normeringsprinsipp, husnormer og skrivereglar

Fredrik Hope

Samandrag: Artikkelen granskar i kva grad nynorskorganisasjonar brukar egne husnormer til å påverka framtidig offentleg normering av nynorsk, kva normeringsprinsipp dei legg til grunn for eigen språkbruk, og korleis dei stiller seg til den offisielle nynorsknorma. Materialet er svara på ei kvalitativ spørjeundersøking til medlemsorganisasjonane i Nynorsk forum og normdokumenta deira. Funna er at mindretalet svarar at dei har husnormer, og fleire som meiner at dei ikkje har husnormer, har andre typar reguleringar av språkbruken sin, anten knytt til situasjon, teksttypar eller mottakarar. Normeringsprinsippa valfridom og demokrati har stor støtte. I nynorskorganisasjonar både med og utan husnormer står tilsette og tillitsvalde fritt innanfor nynorsknorma i mange situasjonar. Fleirtalet av dei som leverer tekst til korpus, har husnormer, men grunngevinga er heller praktiske omsyn enn eit ynske om å endra nynorskrettskrivinga. Med nokre få unntak held alle normene seg innanfor den offisielle nynorsknorma, og materialet syner ei brei støtte til at nynorsknormeringa skal styrast av demokratisk valde organ.

Nøkkelord: normeringsprinsipp, korpusplanlegging, nynorsk, språkpolitikk, språkplanlegging

Keywords: normalization principles, corpus planning, Norwegian Nynorsk, language policy, language planning

Innleiing

Føremålet med denne artikkelen er å granska kva val om språkbruk eit utval nynorskorganisasjonar har gjort, og kva som motiverer desse vala. Eit sentralt spørsmål er korleis dei stiller seg til og eventuelt brukar

Sitering: Hope, F. (2022). Når målrørsla normerer seg sjølv: normeringsprinsipp, husnormer og skrivereglar. I S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Form og formidling knytt til nynorsken* (s. 11–44). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.175>
Lisens: CC-BY 4.0

husnormer i eige arbeid. Eit anna er kva normeringsprinsipp eg finn i svara og dei eventuelle normdokumenta deira. Målet mitt er å finna ut meir om kvifor eller kvifor ikkje nynorskorganisasjonane har slike normer. Det er altso ikkje eit mål å granska i detalj kva form- og ordval me finn i eventuelle husnormer.

For å synleggjera ulike sider av tematikken krinsar drøftinga kring fire spørsmål: I kva grad har eit utval nynorskorganisasjonar husnormer? Kva normeringsprinsipp kan me lesa ut av normeringsvala til organisasjonane? Vert normeringsvala motivert av eit språkpolitisk siktemål, t.d. om å påverka framtidig nynorsknormering? Korleis stiller utvalet av nynorskorganisasjonar seg til den offisielle nynorskrettskrivinga i vala dei har gjort kring eigen språkbruk? Ein ting er kva nynorskorganisasjonane vedtek om språk, noko anna er korleis dei brukar språket. Begge delar påverkar kva form for nynorsk som vert brukt, og potensielt framtidige endringar av nynorskrettskrivinga.

Former eller ord som vert mykje brukt av desse organisasjonane, kan få høgare prestisje – og soleis verta brukt av fleire. Dessutan bidreg nokre av nynorskorganisasjonane med tekst til språkkorpusa knytt til Språksamlingane og Språkbanken. Språksamlingane ved Universitetet i Bergen ligg til grunn for leksikografisk forskning og normeringa av Språkrådet sine ordbøker (UiB, 2022). Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket samlar inn språkdata som igjen vert gjort tilgjengeleg for aktørar som vil utvikla språkteknologi på dei to norske skriftspråka (Nasjonalbiblioteket, u.å.). Difor er det relevant å undersøkje om desse nynorskorganisasjonane har husnormer, kvifor dei eventuelt har dei, og kva retning det er på dei.

Prosesen fram mot den gjeldande nynorskrettskrivinga som vart vedteken i 2012, gjer det å undersøkje språkvala til slike organisasjonar meir aktuelt. Nemnda som greidde ut framlegget til ny rettskriving for nynorsk, hadde som ein del av mandatet sitt at «[n]orma skal vera slik at nynorsken framleis [...] gir rom for former som er i allmenn bruk blant breie grupper av nynorskbrukarar» (Rettskrivingsnemnda for nynorsk, 2011, s. 27). Saman med mellom anna breitt talemålsgrunnlag og geografisk spreiding var mykje brukte former og skriftsspråktradisjonar viktige faktorar nemnda fekk i oppdrag å balansera i arbeidet sitt.

Då nemnda arbeidde ut mandatet til fire prinsipp, handla særleg to av dei om korleis skriftspråket vart brukt: Normeringa skulle «skje ut frå skriftspråkleg tradisjon og praksis [...]» og «[I]ite brukte former skal som hovudregel takast ut av norma, mens variantar som står sterkt, skal jamstillast» (s. 38–39). Eit av fleire hjelpemiddel i arbeidet med å avdekkja kva delar av rettskrivinga som var mykje brukt, var det nynorske tekst-korpuset (s. 43).¹

Det nemnda kalla skriftspråkleg tradisjon og praksis, vert òg kalla usus. Lars S. Vikør definerer ususprinsippet i språkplanlegging slik: «Ein bør bygge normeringa på akseptert og etablert språkbruk [...]» (Vikør, 2007, s. 235). Sjølv om det er uråd å seia kva prinsipp og mandat ein eventuell framtidig revisjon av nynorskrettskrivinga vil byggja på, er det vanskeleg å sjå føre seg at ususprinsippet, Språkbanken og Språksamlingane ikkje kjem til å spela ei viktig rolle. Dette spelar dessutan ei viktig rolle for den nærast daglege revideringa og normeringa som skjer mellom anna i Språkrådet. Kva føringar som gjeld før tekstane som ender opp i korpus vert skrivne, er difor interessante å granska.

Teoretiske omgrep

Språkpolitikk er politiske mekanismar som påverkar strukturane kring, funksjonen til, bruken av og tilgangen på språk (Johnson, 2013, s. 9). Dette inkluderer offentlege reguleringar, uoffisielle mekanismar, politiske tekstar og rammene kring dei, og dekkjer både produktet språkpolitikk og prosessen fram til denne politikken (sst.). I denne artikkelen handlar det om språket nynorsk, og eit språkpolitisk sluttprodukt: om eit utval språkorganisasjonar regulerer eigen språkbruk og kva eventuelle språkpolitiske siktemål dei har.

Omgrepet språkplanlegging, på engelsk *language policy and planning*, starta på 1960-talet som studiar av til dømes språkproblematikkar i tidlegare koloniar (s. 27). Då var det lagt vekt på utvikling av forma til språka – sokalla korpusplanlegging. Seinare har statusplanlegging,

---

1 Då var korpuset drifta av Universitetet i Oslo. No er det del av dei før nemnde Språksamlingane ved Universitet i Bergen.

studiar av korleis samfunn legg til rette for eller hindrar bruk av språk (sst.) og opplæringsplanlegging (på engelsk *acquisition planning*), studiar av språkopplæring og andre måtar å auka talet på språkbrukarar, kome til (s. 37).

«Språknormering er ein del av korpusplanlegginga, og er kort sagt å fastsetja kva som er rett og gale i eit språk» (Vikør, 2007, s. 117). Skriftspråknormering er å fastsetja og revidera ei rettskriving. I norsk samanheng dekkjer rettskriving heile «settet av stave-, bøyings- og avleiingsreglar som til saman utgjør ein skriftnormal», medan omgrepet i andre land oftast berre dekkjer stavereglane (sst.). Meir overordna kan normer definerast som «kollektive mønster for åtferd» (Sandøy, 2008, s. 174). Og, som me skal koma meir inn på seinare, er normdanning «ein tolkingsprosess der somme data og somme personar påverkar meir enn andre» (s. 176).

Helge Sandøy skil mellom internaliserte normer – innarbeidde normer som me oftast ikkje har eit medvite tilhøve til – og fastsette normer – som «er vedtatt av et styringsorgan, som er klart formulert, og som ein dermed kan ha eit bevisst forhold til» (Sandøy, 2008, s. 180). Dei internaliserte normene, som stundom er kalla operative normer (t.d. Helset, 2017, s. 30–31), som gjeld skriftspråk, kan me få tilgang til gjennom å granska skrivne tekstar og slik den faktiske bruken (usus) og til dømes rekna på frekvensen av ulike ord og former av ord.

For å seia noko om korleis nynorskorganisasjonar normerer eigen språkbruk, kan det vera nyttig å sjå nærare på omgrepet og fenomenet husnormer. I ei utgreiing om framtidig nynorskrettskriving definerte dåverande Norsk språkråd husnormer slik i 2002: «ei privat eller intern norm som godkjenner berre éi form der den offisielle norma har val». Denne definisjonen passar berre delvis for normdokumenta til organisasjonane i utvalet mitt. Fleire av desse (som t.d. Nynorsk kultursentrum) tillet i fleire høve meir enn ei form der den offisielle norma har fleire.²

2 Det er trøng for ein meir heilskapleg og uttømmande gjennomgang av og definering av husnorm-omgrepet, som til dømes koplar dette omgrepet i samanheng med usus-omgrepet, internaliserte normer og operative normer. Ein annan inngang som kunne vore interessant å granska nærare, er korleis dette omgrepet kan koplast til tekstkultur og institusjonsforskning, og sameleis om det finst andre inngangar til denne typen normering enn dei som er presenterte her. Dette går ut or rammene for denne granskinga.

Oda Malmin skildrar husnormer slik i masteroppgåva si der ho granska normval i statlege departement: «Det finst i tillegg uoffisielle, felles normer på mange arbeidsplassar der språket er eit viktig verktøy, særleg i avisredaksjonar og forlag, men truleg òg i statleg forvaltning. Desse blir kalla husnormer [...]» (2017, s. 32). I granskinga si fann ho få handbøker eller andre normdokument som skildrar husnormene som eventuelt var i bruk i ulike delar av staten, og kopla difor husnormomgrepet til dei mange språknormene som ikkje er festa til papiret:

[...] internaliserte normer finst fyrst og fremst i individa i form av forventningar. Ei husnorm er nokre gongar prenta og vedtatt, men ho kan like gjerne vera resultat av ei stilleiande semje om at «her nyttar me slike former, ikkje slike». (Malmin, 2017, s. 49)

Granskinga hennar skil seg frå mi ved at ho i hovudsak såg etter dei internaliserte normene ho fann i tekstane ho granska, i tillegg til at ho kontakta departementa på e-post og såg på nokre formval i handbøker for offentleg nynorsk, og slik kunne seia noko om det fanst husnormer i departementa, medan eg er ute etter dei formelt fastsette normer og ikkje har granska tekstar.

I spørjeskjemaet eg sende til respondentane, har eg valt ein definisjon som byggjer på Malmin, men som er endra på nokre viktige punkt:

Med husnorm meiner eg ei anten offisiell vedteken eller uoffisiell, men medviten språknorm som er snevrare eller vidare enn den offisielle nynorskrettskrivinga.

Eg venta at det kom til å vera ulike meiningar *om* husnormer og kva slike normer *er* blant respondentane, og difor ville eg ha ein open definisjon av omgrepet som fekk respondentane til å koma med fritekstvar som synte kva former for språkval som vart gjort i organisasjonane. Sidan eg granskar organisasjonar som oftast fattar vedtak i sine formelle organ, som til dømes styre og landsmøte, opnar eg for at husnormene kan vera vedtekne – formelt fastsette. Eg granskar organisasjonane si sjølvrapporterte oppfatning, og ikkje faktisk språkbruk, difor må eg spørja etter ei medviten norm – sjølv om ho ikkje alltid er formelt vedteken og fastsett. Malmin leitar etter normer som er snevrare enn den offentleg vedtekne

nynorskrettskrivinga. Det kan òg tenkjast at institusjonane har ei vidare norm, og difor valde eg å formulera dette annleis.

Rettskrivingsnemnda for nynorsk skriv ikkje mykje om husnormer i si utgreiing. Dei skil mellom når Kulturdepartementet vedtek ei norm – det dei kallar ei open normfastsetjing – og når leiinga på ein arbeidsplass vedtek ei norm – som dei kallar ei privat eller tildekt normfastsetjing (Rettskrivingsnemnda for nynorsk, 2011, s. 34–35). I utgreiinga meiner dei at tildekt normfastsetjing ikkje er «så sterk i nynorsk som i bokmål», mellom anna med bakgrunn i at nynorsk ikkje har så sterke og dominerande aviser som bokmål. Det er difor viktig å få fram om husnormer, som ei form for slik normfastsetjing, er utbreidd mellom dei som leverer tekst til dei ulike nynorskkorpusa.

Både i forskinga på normering og husnormer og i svara eg fekk inn i spørjeundersøkinga, dukkar det opp ulike karakteriseringar av subvariantar eller former av nynorsk. Stig J. Helset skil mellom tre nynorskformer i avhandlinga si:

[...] Med 'konservative' ordformer meiner eg tradisjonelle former som er nedervde frå tidlegare rettskrivingar. Med 'radikale' ordformer [...] har blitt tatt inn i rettskrivinga ut frå eit ønske om tilnærming til den andre målforma og/eller eit ønske om å inkludere folkemålsformer. Med 'moderate' ordformer meiner eg former som ikkje kjennest markerte på noko vis. (Helset, 2017, s. 13)

Som han sjølv peikar på, er ikkje desse omgrepa uproblematisk. Dei er i utbreidd bruk på bokmål, der konservativ gjerne vert brukt om former som liknar mest på riksmål, og radikal gjerne vert brukt om former som er folkemåls- eller nynorsknære (Helset, 2017, s. 62). I nyare forsking har gjerne moderat og konservativ vorte brukt om ein annan om den tradisjonelle eller nynorskferne bokmålsvarianten, og delvis om ein tredje variant midt imellom konservativ og radikal (Kola, 2014, s. 7). På nynorsk har me, før Helset, ikkje same eksplisitte, skriftfeste utgreiinga av kva me skal leggja i omgrepa (Kola, 2014). Dessutan meiner eg at det er grunn til å stilla spørsmål om desse omgrepa er dei mest dekkjande og objektive måtane me kan bruka til å skildra ulike former for nynorsk og bokmål på. Spennet mellom konservativ og radikal ber med seg konnotasjonar

til politiske eller ålmenne verdiar, som i utgangspunktet har lite å gjera med språklege former som so/så eller -en-/a-ending. Kanskje særleg på nynorsksida er det dessutan slik som Helset skriv, at dei fleste «i prinsippet [har] stått fritt til å velje dei formene som dei sjølve vil, kombinere former som gjerne blir oppfatta som høvesvis konservative og radikale og jamvel vere inkonsekvante» (Helset, 2017, s. 63).

Malmin brukar omgrepa *tradisjonell form* og *nyare form*, i tråd med omgrepsbruken til nemnda som arbeidde fram 2012-skrivinga for nynorsk. Ho peikar på at ei «form som *vi* er verken særleg moderne eller radikal i nynorsk samanheng, men forma er likevel nyare i rettskrivinga enn den tradisjonelle forma me» (Malmin, 2017, s. 9).

Vikør set opp fire hovudtendensar innan det han kallar privat eller ikkje-statleg normering på 1900-talet som er relevante å ha med når me skal sjå på svara eg har funne: Tradisjonalistisk normering, «som vil tilbake i retning Aasen», midtlinenynorsk, «ei retning som prøver å normere mest mogleg i midten av det vide formspekteret, i retning av ei mest mogleg nøytral eller umarkert form», dialekt nær normering, «å leggje nynorsken nær talemål som ein oppfattar som forsømde», og til sist tilnæringsretta normering, «å leggje nynorsken tettast mogleg opp til radikalt bokmål» (Vikør, 2003, s. 297).

Sidan omgrepsbruken sprikar so mykje, har eg valt å leggja vekt på å syna og forklara kva omgrep respondentane mine har brukt sjølve, og i mindre grad karakterisera nynorskvariantane sjølv.

Eg har i staden lagt vekt på om nynorskorganisasjonane held seg med husnormer eller andre typar normer, og å sjå på kva prinsipp dei legg til grunn for vala dei gjer – og ikkje gjer. Vikør definerer normeringsprinsipp som «[...] dei meir eller mindre ideologiske språkhaldningane som alle på ein eller annan måte ber i seg» (2007, s. 136).

I si eiga framstilling skil Vikør mellom fire hovudgrupper av normeringsprinsipp: Interne språklege prinsipp som byggjer på førestillingar om korleis eit språk skal vere, prinsipp om tilhøvet til andre språk eller språkvariantar, prinsipp om tilhøvet mellom språket og språkbrukarane, og til sist prinsipp som byggjer på generelle samfunnsideologiar og kulturelle haldningar (Vikør, 2007, s. 151). Til saman skisserer han opp 26 underprinsipp innanfor dei ulike prinsippgruppene,

med underkategoriar (s. 234–235). Eg presenterer dei relevante prinsippa når eg seinare går gjennom svara frå under *Resultat og drøfting*.

Normeringshistorikk og -forskning

Korleis det nynorske språket skal sjå ut, har vore eit stridsspørsmål i målrørsla like sidan starten. Eit nyare døme er striden om å oppheva ordninga med hovudformer og sideformer i rettskrivinga. I bokmålsrettskrivinga vart ordninga oppheva i 2005, medan nemnda som på same tid førebudde ei ny rettskriving for nynorsk, ville halda på ordninga. Eit av argumenta var at Noregs Mållag vedtok at dei var imot å fjerna sideformene på landsmøtet i 2002 (St.meld. nr. 35 (2007–2008), s. 205–206). Kunnskapsdepartementet merkte seg i 2008 at organisasjonen då hadde snudd i spørsmålet. Dei brukte avgjerda indirekte som eit argument for å leggja denne endringa til grunn for det vidare arbeidet med nynorskrettskrivinga som vart vedteken i 2012 (sst.).

Ein grunn til at debatten framleis går om normeringa av både nynorsk og bokmål, er at mykje av valfridomen eller mangfaldet står ved lag sjølv om begge skriftsspråka frå høvesvis 2005 og 2012 vert normert på eigen grunn (Helset, 2017, s. 11). Andre aktørar enn staten har tidvis laga egne normer og freista å få folk til å bruka desse (Omdal & Vikør, 2002, s. 15). På bokmålssida er jamvel fleire av desse uoffisielle normene gjevne ut som bøker. Nokre held seg innanfor den offisielle rettskrivinga, som NTB-norma, medan til dømes Aftenposten si norm lenge inneheldt former som ikkje var innanfor i den offisielle rettskrivinga (Eek, 2009, s. 123–124).

Det er ulike syn på desse uoffisielle normene. Helge Omdal meiner at når til dømes aviser held seg med egne, avgrensa normer, kan det skuldast «Språklig intoleranse, språksensur og manglende kunnskaper blant det redaksjonelle personalet» (Omdal & Vikør, 2002, s. 174). Helge Dyvik (2003, s. 37) opponerer mot Omdals syn:

En nesten umulig normeringssituasjon skapt av landets offisielle språknormeringsorganer fremtvang slike tiltak. Disse tiltakene har bidradd til å redde det tradisjonelle skriftspråket i noenlunde enhetlig form gjennom en vanskelig periode.

Frå Dyvik sin ståstad var det naudsynt for Aftenposten og mange med dei å laga seg slike normer, for å halda språket – i dette tilfellet bokmål – oppe. Sandøy ser meir kritisk til dette fenomenet og meiner at «[n]ormdanning er ein prosess der somme påverkar meir enn andre, der somme er sterke og andre føyelege, somme er premissleverandørar, medan andre er mottakarar, somme har makt, andre ikkje» (Sandøy, 2003, s. 265). Dei som har hegemoniet i desse prosessane, kallar han «normeringsagentar», og trekkjer nettopp fram avisa Aftenposten som eit av dei fremste døma på ein mektig aktør. Aftenposten si husnorm har vore karakterisert som «alle husnormer si mor», på grunn av opposisjonen Aftenposten lenge hadde mot den offentlege rettskrivinga og påverknaden husnorma deira har hatt på privat språkbruk (Helleve, 2018). Sandøy set dette i samband med at bruk – usus – får større vekt i Språkrådet si normering, og er kritisk til korleis dette påverkar dei offisielle normene:

Når ein opphøgjer usus-prinsippet i norsk språkpolitikk, gir ein meir makt til dei udemokratiske og private normagentane. Bruksfrekvensar henta frå elektroniske korpus viser ikkje korleis norma er eller bør vere, og heller ikkje kva folk ønskjer. Ho viser derimot *korleis* dei med hegemoni over skriftverda utøver makta. (Sandøy, 2003, s. 270)

Debatten om husnormer sin påverknad på bokmål, og særleg Aftenposten si norm, har dukka opp ved ujamne mellomrom dei seinare åra. I 2020 gjekk Ola E. Bø, tidlegare språkkonsulent ved Det Norske Teatret, hardt ut mot husnorma til Aftenposten. Han kalla husnorma «ei norm i den konservative utkanten av det som er tillatt i bokmål», og meiner at «ein treng ikkje lesa lenge i den beste og mest populære litteraturen på bokmål før ein ser at bokmål kan vera så mykje meir» (Bø, 2020).

Han reagerer særleg på at utbreidde hokjønnsformer av substantiv, som tida, gata og klokka, vert retta til en-ending, sameleis med utbreidde fortidsformer av verb som dansa og kasta. Dette skjer ikkje berre i redaksjonelle tekstar, men ogso i debattinnlegg og innsende artiklar. Når språkkrettingsprogram som Tansa står for korrekturlesinga, meiner Bø at ei slik redaksjonell språkligne får pussige utslag, mellom anna ved at uttrykk der a-ending er so godt som einerådande, vert endra: ein får ikkje

slenge med *leppa*, ein må slenge med *leppen*, sjølv om det er den fyrstnemnde utgåva av uttrykket som er gjengs (Bø, 2020).

Lesarinnlegget til Bø er eit døme på at det i debatten om bokmålske husnormer finst ei frykt for at desse skal få (for) mykje å seia for normeringa av bokmål, og potensielt bidra til å snevra språket inn i si retning. Kva syn på husnormer finn me i forskinga på nynorske husnormer?

Der Sandøy og andre har eit kritisk blikk på husnormer, har andre ei meir pragmatisk tilnærming i forskinga si. I Helset si avhandlinga ser han på sambandet mellom dei offisielle normene i nynorsk og faktisk nynorskbruk, og her har han mellom anna kartlagd husnormene anno 2015 i Bergens Tidende, Dag og Tid, Hallingdølen, Klassekampen, Nationen, Sogn Avis og Samlaget (Helset, 2017, s. 181). Attåt å slå fast at det finst fleire kryssande nynorsknormer (s. 38), går han òg gjennom ulike argument innan normeringsordskiftet. Han trekkjer mellom anna fram korleis ei for vid norm kan vera vanskeleg og kompliserande for vanlege språkbrukarar, medan andre argumenterer for ein *midtlinenynorsk* og understrekar kor viktig usus-prinsippet er for vidare normering av språket (s. 36–42).

Malmin granskar i masteroppgåva si ymse tekstar frå departementa, og kom som tidlegare nemnt fram til at det truleg finst husnormer i statlege organ som i stort er bokmålsnære former med somme meir tradisjonelle innslag (Malmin, 2017, s. 112–116). Ho har eit kritisk syn på desse normene:

Viss det offentlege i praksis har husnormer der berre nokre av dei likestilte formene i nynorskrettskrivinga er tillatne, vil ikkje ein tilsett som skriv ein nynorsk prega av andre former, oppleve at ein slik demokratisk rett finst for han. (Malmin, 2017, s. 4)

Endre Brunstad si gransking frå 2007 er ein studie som liknar noko på denne når det gjeld metode og respondentar. Han sende ut ei spørjeundersøking til 67 framstående nynorskbrukande personar for å få fram deira syn på kva som kjenneteiknar god og dårleg nynorsk språkføring (Brunstad, 2009, s. 96). Han finn at det er ein tolkingsfellesskap og semje om kva som er god og dårleg nynorsk mellom informantane, noko som er

viktig sidan desse «[...] har større påverknad på språkoppfatningane enn andre språkbrukarar» (s. 104).

Det har altså vore forska på mellom anna aviser, sentrale personar og offentleg forvaltning med tanke på nynorske husnormer. Det eg vil sjå på, er nynorskorganisasjonane, sidan dei på ulike vis er sentrale normaktørar for nynorsk. Forlag som Samlaget gjev ut store mengder nynorsk tekst, medan organisasjonar som Noregs Mållag ikkje produserer like mykje tekst, men er premissleverandørar som meiningsberande medlemsorganisasjonar. Former brukte av slike normsetjarar kan høgst truleg få høgare status – og sameleis: Om nokre former aldri vert brukte av organisasjonane, vil dei kunne få lægre status.

Metode og materiale

Materialet til denne artikkelen er både svar samla inn via ei spørjeundersøking sende til eit utval nynorskorganisasjonar hausten 2020 og normdokumenta desse organisasjonane sende meg i same periode.³

Spørjeundersøkinga eg brukte til å samla inn materialet, var utforma med både lukka og opne spørsmål.⁴ Ved å kombinera lukka og opne spørsmål får respondentane høve til å svara med eigne ord og koma med meir informasjon. Dei lukka spørsmåla var enkle «faktaspørsmål», som til dømes om dei leverte tekst til Språkbanken og Språksamlingane. Dei opne spørsmåla hadde som mål å få fram argument og praksisar som trengde meir plass, som kvifor dei vel å ha eller ikkje ha husnormer, og gav meg dessutan høve til å avdekkja om respondentane har forstått spørsmåla på same måte som meg.

I samband med arbeidet med spørjeundersøkinga dukka det opp nokre problemstillingar og utfordringar som er relevant å nemna her. Det var

3 Spørjeundersøkinga var laga til faget NYN303 Språkvitskap ved Høgskulen i Volda hausten 2020, og denne artikkelen byggjer på semesteroppgåva i dette faget. Spørjeskjemaet vart laga i programmet nettskjema.no, utvikla av Universitetet i Oslo, og sendt ut som e-postar frå dette programmet. Alle respondentane, og tredjeparten Firda, gav meg løyve til å bruka svara til denne artikkelen.

4 Skjemaet har seks lukka spørsmål. Dei opne spørsmåla vert tilpassa om respondenten svarar ja eller nei på om dei har ei husnorm. Dei som svarar ja, får fire opne spørsmål, medan dei som svarar nei, får tre opne spørsmål. Sjå elles spørjeskjemaet, som ligg ved.

ikkje uproblematisk å bruka ja- eller nei-spørsmål for å få svar på om organisasjonane hadde ei husnorm. Det kom fram at fleire av respondentane var usikre på om dei eigentleg hadde ei husnorm, og kanskje hadde eit anna syn på kva ei husnorm er enn det eg la til grunn.

Spørjeskjemaet vart sendt ut til dei sytten nynorskorganisasjonane som er medlemar i Nynorsk forum.⁵ Ved å bruka dette utvalet kom viktige nynorskorganisasjonar i tale om temaet, samstundes som det vart tilstrekkeleg mange respondentar.⁶

Samstundes er Nynorsk forum ei gruppe som sjølve regulerer kven som er medlem, og alle potensielt relevante nynorskorganisasjonar er heller ikkje medlem. Eit døme er forlaget Skald, som gjev ut mange nynorsk-bøker, mellom anna den språkpolitisk interessante serien *Nynorske klassikarar* (Skald, u.å.).⁷ Ingen av medlemane i Nynorsk forum stør høg-norsk, språkvarianten som til dømes Vestmannalaget brukar.

Det er verdt å merkja seg at det er store skilnadar mellom kva type organisasjonar som er medlemar i Nynorsk forum. I spørjeskjemaet vart dei spurde om dei rekna seg som ei bedrift, friviljug organisasjon, institusjon (stifting, offentleg organ e.l.) eller eit samarbeidsorgan (nettverk e.l.), og det var råd å velja fleire alternativ. Sju svara at dei var ein institusjon, fem svara at dei var ei bedrift, fem at dei var ein friviljug organisasjon, og ein respondent svara at dei var eit samarbeidsorgan. I skjemaet vart respondentane òg spurde om kor mange tilsette dei hadde. Sju svara at dei hadde mellom fem og ti årsverk, fire at dei hadde mellom ti og tretti årsverk, tre at dei hadde under fem årsverk, ein hadde over tretti årsverk og ein berre tillitsvalde/friviljuge.

---

5 Nynorsk forum er eit samarbeidsorgan for nynorske institusjonar, organisasjonar og bedrifter (Nynorsk kultursentrum, 2021). Desse organisasjonane er medlemar per januar 2022: Bondeungdomslaget i Oslo (BUL), Dag og Tid AS, Det Norske Samlaget (Samlaget), Det Norske Teatret, Jærmuseet / Nasjonalt Garborgsenter (Garborgsenteret), Kringkastingsringen, Landssamanslutninga av nynorsk kommunar (LNK), Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa (Nynorsksenteret), Noregs Mållag, Noregs Ungdomslag (NU), Norsk Barneblad, Norsk Målungdom (NMU), NRK Nynorsk mediesenter, Nynorsk avissenter, Nynorskfylket Vestland, Nynorsk kultursentrum og Nynorsk pressekontor (NPK).

6 Av dei sytten medlemane svara alle bortsett frå BUL på spørjeskjemaet.

7 Dei to nynorskteatera Teater Vestland og Det vestnorske teateret er døme på andre nynorskbrukande kulturinstitusjonar som ikkje er medlem i Nynorsk forum.

Svara på desse spørsmåla syner fram ulikskapane mellom organisasjonane, og er noko me må ha i bakhovudet når me ser på måten dei har valt å organisera eller regulera språkarbeidet internt. Reint praktisk er det potensielt store skilnadar mellom behovet ei bedrift med over tretti tilsette har for å regulera språkbruken sin, og om eit slikt behov i det heile finst i ein organisasjon med berre tillitsvalde. I tillegg til momenta eg spurde om i spørjeundersøkinga, skilst organisasjonane når det gjeld kva status dei har, kva føremål dei legg til grunn for arbeidet sitt, og til dømes i kva grad tekstane dei skriv, er skrivne for eit større publikum. Likevel er organisasjonane på kvar sine vis og i fellesskap viktige for nynorsk og kva form for nynorsk som er synleg.

At nett eg forskar på nynorskorganisasjonane, fører med seg forskingsetiske problemstillingar. For det fyrste har eg vore og er tilsett, tillitsvald og tilknytt fleire nynorskorganisasjonar.⁸ Sjølv om det gjev meg mykje bakgrunnskunnskap om organisasjonane, kan bindingane mine føra til blindsoner. For det andre kan mottakarane kanskje svara annleis til ein annan forskar, som ikkje er på innsida av miljøet. Eg freista å vera merksam på dette då eg utforma spørjeskjemaet og analyserte materialet i etterkant.⁹

Resultat og drøfting

I kva grad har eit utval nynorskorganisasjonar husnormer?

Seks organisasjonar (37,5 %) svarar at dei har ei husnorm, medan ti organisasjonar (62,5 %) svarar at dei ikkje har det. Det er altso eit tydeleg fleirtal som sjølve opplever at dei ikkje har ei husnorm.

Det er tydelege skilnadar mellom ulike typar organisasjonar. Medan ingen av dei friviljuge organisasjonane eller det eine samarbeidsorganet hadde ei husnorm, svara eit fleirtal av både institusjonane og bedriftene at dei hadde husnormer.

8 Eg har arbeid i Noregs Mållag, NMU, Samlaget og arbeider no i Nynorsk kultursentrum. Dessutan har eg hatt verv i Noregs Mållag, NMU, Det Norske Teatret og Vener av Dag og Tid.

9 Eg pliktar å sikra informantane mine og ikkje vanvyrda institusjonane dei svarar på vegner av (NESH, 2016, s. 12). Sjølv om føremålet med artikkelen er å granska organisasjonane sine meiningar og praksisar, er ikkje desse so store at det er umogleg å spora svara attende til enkelt-personar. Dette har eg freista å vera medviten om og so langt som råd førebyggja.

Tabell 1. Bruken av husnormer fordelt på ulike typar organisasjonar

Kategori	Kven?	Tal	Kven har ei husnorm?	Tal
Friviljuge organisasjonar	Noregs Mållag	5		0
	Noregs Ungdomslag			
	NMU			
	LNK			
	Kringkastingsringen			
Samarbeidsorgan	Nynorskfylket Vestland	1		0
Institusjonar	Nynorsksenteret	7	Nynorsk kultursentrum	5
	Nynorsk kultursentrum		NPK	
	NPK		Nynorsk avissenter	
	Nynorsk avissenter		Garborgsenteret	
	Garborgsenteret		Samlaget	
	Samlaget		Det Norske Teatret	
Bedrifter	Nynorsk pressekontor	5	Garborgsenteret	2
	NRK Nynorsk mediesenter		Dag og Tid	
	Dag og Tid		Samlaget	
	Norsk Barneblad			
	Samlaget			

Av dei seks organisasjonane som har svara at dei leverer tekst til Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket eller Språksamlingane ved Universitetet i Bergen, er det eit fleirtal på fire organisasjonar som svara at dei hadde ei husnorm. Av dei seks som svara at dei hadde ei husnorm, var det to som ikkje leverer tekst til eit nynorskkorpus.

Tabell 2. Kva organisasjonar som leverer tekst til korpus og som har husnormer

Kategori	Kven?	Tal	Kven har ei husnorm?	Tal
Leverer tekst til Språkbanken og Språksamlingane	Samlaget	6	Samlaget	4
	Nynorsk avissenter		Nynorsk avissenter	
	NPK		NPK	
	Nynorsk kultursentrum		Nynorsk kultursentrum	
	Norsk Barneblad			
	LNK			

Desse tala seier likevel ikkje alt, og det er ikkje beint fram å presentera dette som eit ja- eller nei-spørsmål. Det kom til syne ulike forståingar av nykelomgrepet husnorm: Somme har i oppfylgningsspørsmåla svara at dei har normer som gjeld for delar av verksemda deira, sjølv om dei meiner at dei ikkje har ei husnorm. Til dømes skriv Det Norske

Teatret i svaret sitt at dei «har eit framlegg til former som folk bør velje», og «enkelte innarbeidde formval» som gjeld for «administrativt språk» og ikkje scenespråket. Men dei vil ikkje kalla det «ei innarbeidd husnorm».

Måten Det Norske Teatret brukar det dei kallar «eit avgrensa utval former», minner mykje om måten forlaget Samlaget skildrar at dei brukar husnorma si: Norma gjeld for delar av det administrative arbeidet (kontraktar, søknadar, katalogtekstar) og ikkje for forfattarane. Heller ikkje dei tilsette treng å fylgja husnorma «til kvardags», men ho «er der for at folk som er ustøe, skal ha noko å stø seg på».

Dokumentet *Husnorm i Det Norske Samlaget* er på fire sider (Det Norske Samlaget, 2018). Dokumentet *Forslag til norm for DNT* er på fem sider, og byggjer på Samlaget si husnorm attåt «praksis og tilrådingar dei siste 20 åra» (Det Norske Teatret, u.å., s. 1). Slektskapen og likskapen i bruk mellom normene gjer at det ikkje er urimeleg å påstå at begge organisasjonane har ei husnorm, sjølv om Det Norske Teatret ikkje brukar det namnet. Namnet på norma tyder på at Det Norske Teatret ikkje har vedteke norma på same vis som Samlaget.

På den andre sida har me avisa Dag og Tid. Dei har kryssa av at dei har ei husnorm, men dei utfyllande svara gjer det klart at dei ikkje har eit konkret normdokument – noko som kan tyda på at dei har ei vidare oppfatning av omgrepet husnorm enn nokre av dei andre respondentane. Dag og Tid svarar at «[v]i har inga vedteken norm, men følgjer stort sett Nynorskordboka», at dei rår skribentane til å velja tradisjonelle nynorskord og nynorske omgrep der det finst meir bokmålsnære alternativ (til dømes åtak, Raudekrossen og unngå «an-be-het-ord»), og at dei tilsette får velja former «som regel bygd på eige dialektgrunnlag». Samanlikna med den utfyllande husnorma til Samlaget er det kanskje rettare å seia at Dag og Tid har ei kortare samling skriveråd og ei retning på språkarbeidet sitt.

Eit anna tvilstilfelle er stiftinga Nynorsk avissenter, som gjev opplæring til nynorskskrivande journalistpraktikantar (Nynorsk avissenter, u.å.). Stiftinga har kryssa av at dei har ei husnorm, men skriv at dei ikkje sjølve har ei husnorm. Dei gjev praktikantane sine «opplæring i å bruke

heile breidda i 2012-rettskrivinga», men når praktikantane har praksis i avisa Firda, må dei fylgja deira husnorm.¹⁰

Nynorsk kultursentrum har ei kort husnorm på to sider, der dei gjer greie for reglar som gjeld for ulike tekstar, og har ulike form- og ordval for fellesdokument, Aasentunet, Haugesenteret og Vinjesenteret. Norma gjeld altså ikkje i alle tilfelle, og dei tilsette kan velja fritt innanfor gjeldande rettskriving i mange samanhengar (Nynorsk kultursentrum, 2021).

Nynorsk pressekontor (NPK) skildrar eit interessant tilhøve til si eiga husnorm. Ho vart gjeven ut på Kunnskapsforlaget i 2010 under tittelen *NPK-språket. Ordliste og språkråd*. Kunnskapsforlaget har som nemnt gjeve ut fleire uoffisielle ordlister for bokmål som byggjer på normene til Aftenposten, Riksmålsforbundet og Norsk telegrambyrå (NTB) (Eek, 2009, s. 124). I forordet vert *NPK-språket* kalla «ei nynorsk søster» til *NTB-språket*, NTB si språkhandbok (Østrem, 2010, s. 9).

Men korleis brukar NPK si eiga norm? I svaret kallar dei *NPK-språket* for «ei slags husnorm», og svarar at norma berre vert brukt rettleiande, og at dei «ønskjer å spegle noko av variasjonen i nynorsk, t.d. bruk av vi/me og a-/e-infinitiv». Slik skildrar dei korleis og i kva grad dei tilsette skal bruka husnorma:

Vi prøver i praksis å halde oss innanfor ei form for romsleg «midtlinj», men utan klart definerte «forbod» og «påbod». Vi reagerer på ord og former som er lite brukte og dermed påfallande og framande for mange. Nokre enkle døme i farten: mogleik (moglegheit, høve), reiugskap (beredskap).

Praksisen dei skriv om her, minner meir om Dag og Tid sitt svar enn Samlaget og andre med meir detaljerte husnormer: Dei har ei retning på språkarbeidet. For NPK sin del er dette det dei kallar «midtlinenynorsk», medan Dag og Tid peikar på det dei kallar «tradisjonell nynorsk». Dessutan skriv begge om kva dei tilsette bør trå etter eller unngå.

Fleire av dei som svarar at dei ikkje har ei husnorm, skriv at dei har andre typar normer som styrer språkvala til dei tilsette eller tillitsvalde. Norsk Målungdom (NMU) har til dømes nedskrivne normer for kvart enkelt politiske program og for faste tekstar på nettsidene (Norsk

10 I ein e-post 3. februar 2022 opplyser Nynorsk avissenter at norma til Firda ikkje vert brukt administrativt i stiftinga.

Målungdom, u.å.). Noregs Mållag skriv i svaret sitt at dei har ei tilsvarende ordning: I større dokument som fleire tilsette skriv saman, vekslar dei «systematisk frå gong til gong mellom anna mellom a- og e-infinitiv».

På same måte skriv Noregs Ungdomslag at dei let tilsette skriva slik dei vil innanfor den offentlege rettskrivinga, bortsett frå i store fellesdokument. Hjå dei er det anten informasjonsrådgjevaren eller generalsekretæren sitt språk som avgjer kva normer som vert brukt i slike dokument. Dessutan har dei tilsette vortne samde om å skriva *vi* og ikkje *me*.

Norsk Barneblad skriv i sitt svar at dei i nokre situasjonar let språket til mottakaren styre språkvala deira:

Vi er eit blad for og med barn og tenker at alle barn skal kunne kjenne igjen sitt eige språk – så om barnet brukar «me» og ikkje «vi» så skal det stå «me» i innlegget til barnet.

Det kjem ikkje fram om dette berre gjeld når dei prentar innlegg frå born, eller om det òg gjeld i situasjonar der dei svarar på lesarinnlegg og i intervju.

For å oppsummera er det eit mindretal av nynorskorganisasjonane som seier at dei har husnormer. Fleire av dei som ikkje har husnormer, har andre typar reguleringar av språkbruken, anten knytt til situasjon, teksttype eller kva dei veit om mottakarane. Eit fleirtal av dei som leverer tekst til anten Språkbanken eller Språksamlingane, har husnormer. Det er ein tydeleg skilnad mellom dei friviljuge organisasjonane på den eine sida, som ikkje har husnormer, og institusjonane og bedriftene på den andre sida, der eit fleirtal har husnormer.

Kva normeringsprinsipp kan me lesa ut av normeringsvala til organisasjonane?

Normeringsprinsipp er sjeldan formulert i klartekst, men det er mogleg å lesa ut både støtte til og motstand mot enkelte prinsipp i både svara og normene.

Når det gjeld interne språklege prinsipp, er det eit motsetjingstilhøve som går att: fastleik og variasjon. Variasjonsprinsippet handlar om at «ulike skrivemåtar, bøyingsformer, synonym og ulike tydingar av eit ord» skal vera tillatne (Vikør, 2007, s. 164). Fastleiksprinsippet er det motsette: «[...] det bør ikkje vere fleire alternative skrivemåtar eller bøyingsformer

Tabell 3. Normdokument brukte av medlemmar i Nynorsk forum i 2021

Organisasjon	Tittel	Innhald	Sidetel	Anna informasjon
Nynorsk kultursentrum	<i>Språket i Nynorsk kultursentrum</i>	Framstilling av kva reglar som gjeld for ulike teksttar, råd for god språkføring og kva form- og ordval som gjeld for fellesdokument, Aasantunet, Haguesenteret og Vinjesenteret.	2	Husnorm. «Fastsett av direktøren 19.12.2019. Denne språknorma gjeld frå 1.1.2020.»
Nynorsk pressekontor	<i>NPK-språket: Ordliste og språkråd.</i> (Østrem, 2010)	Ei bok med alt frå skriveråd, fagtekstar om nynorsk og journalistikk, form- og ordval og hugsereglar. Hovuddelar: <ul style="list-style-type: none"> - Del 1: Språket og journalistikken - Del 2: Rettskriving - Del 3: Grammatikk - Del 4: Språk, stil og uvanar - Del 5: Transkribering og temaordliste - Stikkordregister - Ordliste 	472	Husnorm. Gjeve ut på Kunnskapsforlaget, i samarbeid med NTB. Redaktøren for utgjevinga er Hallvard Østrem.
Nynorsk avissenter	<i>Firda-språket</i>	Framstilling av form- og ordval, skriveråd og hugsereglar.	1	Husnorm. Gjeld for praksis i avisa Firda, ikkje administrativt i Nynorsk avissenter.
Nasjonalt Garborgsenter	<i>Språknorm og ordliste.</i> <i>Nasjonalt Garborgsenter</i>	Framstilling av form- og ordval, kva reglar som gjeld for ulike dokument, skriveråd og nokre vanlege feil. Underoverskrifter: <ul style="list-style-type: none"> - Generelle prinsipp - Institusjonsdokument - Signerte brev og e-postar - Signerte artikkelar og skrifter - Konsekvens - Ordforklaringar - Ordklassar - Rettskriving: nokre normeringsprinsipp - Ordliste for Garborgsenteret - Frå bokmål til nynorsk - Frekvente ord – formval 	17	Husnorm. Byggjer på ei eldre og detaljert norm i Nynorsk kultursentrum vedteken i 2006. Garborgsenteret fekk denne i 2011. Gjeld i noko grad og for resten av Jærmuseet.

Det Norske Samlaget	Husnorm i Det Norske Samlaget	Framstilling av form- og ordval, skriveråd og nokre vanlege feil. Underoverskrifter: - Prinsipp - 1. Lydverket (vokal- og konsonantvariasjon) - 2. Formverket (bøyingsmønster) - 3. Enkeltord - Skrivehjelp: nokre ord og former ein må merke seg	4	Husnorm. Sist endra 26. september 2018.
Det Norske Teatret	Forslag til norm for DNT	Framstilling av føreslegne form- og ordval, og nokre vanlege feil. Underoverskrifter: - Prinsipp - Val blant to former	5	Ikkje husnorm. Byggjer «på praksis og tilsradingar dei siste 20 åra/malen er henta frå Samlaget ved Aud Søyland og justert noko.» Laga av tidlegare språkkonsulent Ola E. Bø.
Norsk Målungdom	Nettsidenorma	Kort framstilling av kva former som vert brukt på faste tekstar på målungdom.no.	1	Ikkje husnorm.
Norsk Målungdom	Normoversyn: Korleis er normene i dei ulike styringsdokumenta	Kort framstilling av kva former som vert brukt i politiske program, lovene, tufta og arbeidsprogram.	1	Ikkje husnorm.

av same ord» (s. 167). Dei fleste av organisasjonane står i eit spenn mellom desse to prinsippa og freistar å finna eit kompromiss.

Gjengs for organisasjonane som ikkje har husnormer, men andre skrive-reglar, er at dei er opne for variasjon. Men det skal vera fastleik innanfor ein og same tekst. Noregs Ungdomslag har som sagt valt at ein tilsett avgjer kva former som skal brukast i somme tekstar, NMU har faste normer for enkelttekstar, medan Noregs Mållag varierer fast mellom a- og e-infinitiv.

Sjølv hjå organisasjonane som har normer, varierer det om dei lener seg mest på variasjonsprinsippet eller fastleiksprinsippet. Det er eit skilje mellom dei som har faste og omfattande normer med lite variasjon, slik som Garborgsenteret, og dei som har variasjon innebygd i normene sine. Nynorsk kultursentrum er eit tydeleg døme, då dei har ulike normer for dei ulike avdelingane og teksttypane (Nynorsk kultursentrum, 2019).

I normeringsprinsippa om tilhøvet mellom språket og språkbrukarane finn me motsetjinga mellom valfridom og ikkje-valfridom. Dette kan vera vanskeleg å skilja frå spennet mellom variasjon og fastleik. Skilnaden er at medan fastleik og variasjon gjeld interne språklege prinsipp, handlar valfridom og dei andre prinsippa på dette nivået om dei individuelle og sosiale tilhøva mellom språk og språkbrukarar (Vikør, 2007, s. 177–178).

Vikør definerer valfridom som eit prinsipp om at sidan menneske har ulike språklege behov og tilknytningar, bør språkbrukarane få velja dei formene som passar dei best. Å ha valfridom innebygd i rettskrivings-systemet er eit særnorsk fenomen i det omfang det har her i landet. Fram til 1970 vart dette sett på som «eit nødvendig vonde» – «eit resultat av den vaklinga som nødvendigvis følgjer av ein språkleg normkonflikt i samfunnet og ei rask språkutvikling i retning av eit definert mål (fornorsking og seinare tilnærming)» (Vikør, 2007, s. 178). Vikør skildrar korleis nye innsikter frå språkpsykologisk forskning knytte valfridomen til språkleg identitet, og at det førte til at dette prinsippet seinare har fått brei støtte.

Det er gjerne hjå dei som har ei husnorm, me finn argumentasjon for valfridom i nynorsknorma. Samlaget proklamerer i svaret sitt at «[v]alfridomen er altso til for å kunna brukast hjå oss». I føreordet til husnorma si har NPK kvasse argument for valfridom i nynorsknorma:

For oss er det vanskeleg å tenkje oss ein nynorsk heilt utan valfridom. Det er naturleg å gi eit visst spelerom for personleg stil både ut i frå generasjonsforskjellar

og personleg stil. [...] Valfridommen stiller krav til både den som skriv, og den som redigerer, men utan den stivnar språket i noko som fort kan bli både frammandt og upersonleg for mange. (Østrem, 2010, s. 9)

Mellom dei som ikkje har husnormer, er dette ein mykje nemnt grunn for å ikkje ha ei husnorm: Dei ynskjer både å gje eigne tilsette eller tillitsvalde høve til å skriva slik dei vil og å syna til omverda at dei meiner at nynorsk ikkje berre skal skrivast på ein måte.

Sjølv om eit mindretal av organisasjonane har husnormer eller andre normdokument, og fleire av dei som ikkje har slike dokument, har enkelte avgrensingar, er det råd å tolka svara til at valfridom har relativt stor støtte mellom organisasjonane. Som nemnt gjeld eventuelle husnormer berre i enkelte samanhengar eller for enkelte tekstar, og elles kan skribentane velja sjølve korleis dei vil skriva. Avgrensingane for valfridomen er nærast absolutt når det gjeld at formene skal vere innanfor rettskrivinga, og dessutan er det fleire som reagerer på bruk av mindre brukte former – gjerne dei som vert karakteriserte som tradisjonelle, konservative eller arkaiske.

Dette går over i syna organisasjonane har på prinsippa prestisje, motprestisje og støyfridom. Prestisjeprinsippet handlar om at ei norm bør ha dei formene som har høgst prestisje, sidan dei møter minst motstand, medan motprestisjeprinsippet legg vekt på det motsette: «Ein bør bevisst fremme og bruke former med låg sosial prestisje, for å snu opp ned på dei sosiale fordommene som ligg til grunn for prestisjeprinsippet» (Vikør, 2007, s. 179). Dette motsetjingsparet står ikkje fjernt frå støyfridomsprinsippet, om å bruka former folk er vande med, og difor verkar minst mogleg avvikande (s. 180).

Noregs Mållag og NMU er mellom dei som verkar å ha ein medviten motstand mot prestisjeprinsippet. NMU svarar at «Hovudgrunnen til at vi ikkje har ei husnorm, er fordi vi ikkje vil ta stilling til kva norm som er 'best'.» Noregs Mållag fryktar i svaret sitt at om dei hadde ei husnorm, ville medlemmane som sjølve ikkje brukte dei utvalde formene, «[...] oppleve det som eit signal om at vi ikkje likar 'deira' nynorsk så godt».

Andre lenar seg på prestisje og støyfridom når dei gjer eigne språkval. Men det er nok ikkje semje om kva former som har høg prestisje eller er mest støyfrie. Dag og Tid skriv at dei oppmodar ustøe nynorskskrivarar til å velja sokalla «tradisjonell nynorsk», og legg elles vekt «på å halde på

gode ord som røynsle, røysterett, åtak, råke [...]. Garborgsenteret og NPK syner begge til det dei kallar «moderne nynorsk» i høvesvis husnorma og svaret sitt. Fyrstnemnde har «Unngå konservativ nynorsk!» som eit skriveråd i husnorma si. Ein mildare motstand mot det som truleg er same formene for nynorsk, finn me i svaret til Norsk Barneblad: «Vi skal vere lette å forstå – arkaiske ord og vendingar må i sofall forklårast ved bruk.» Det går dessutan an å problematisera i kva grad desse utsegnene handlar om prestisje eller støyfridom, og i kva grad det er vassette skott mellom desse prinsippa.

Høg og låg prestisje ligg nært det estetiske prinsippet: «Ein bør fremme eit mest muleg estetisk og vakkert språk» (Vikør, 2007, s. 181). Sett vekk frå Dag og Tid si formulering om «gode ord», er det få eller ingen slike kvalitetsstempel på ulike nynorskformer i svara og husnormene eg har granska. Det er heller ikkje vanskeleg å tolka denne utsegna til å handla om noko anna enn rein estetikk, men snarare kva som er vanleg eller, i Dag og Tid sitt tilfelle, tradisjonelt.

Kva som vert oppfatta som vanleg, støyfritt, eller til og med vakkert, handlar i stort om kva som er mykje skrive og lese. Ususprinsippet er at den «aksepterte og etablerte skriftmålsbruken» skal styra utviklinga av norma (Vikør, 2007, s. 180). NPK er truleg dei som tydelegast refererer til ususprinsippet når dei grunnjev norma si: Husnorma deira «[...] reflekterer ei vid 'midtlinjje', det vil seie ord og former som er vanlege i moderne nynorsk», og organisasjonen «reagerer på ord og former som er lite brukte og dermed påfallande og framande for mange».

Normeringsprinsipp om tilnærming eller tilpassing til ein annan språkvariant står i kontrast til purisme- eller reaksjonsprinsippet, der målet er å gjera eit språk mest mogleg ulikt eit anna (Vikør, 2007, s. 169–170).¹¹ I materialet kjem desse fram i tilhøvet nynorsk og dei andre språkvariantane norske dialekter og bokmål.

¹¹ Ein meir utdjupa definisjon av purisme som *normeringsideologi* finn me hjå Endre Brunstad, som definerer omgrepet slik: «Purisme er ein normeringsideologi der målet er å halde språket reint frå framande innslag som vert oppfatta som 'ureine'. Dette målet er gjerne kombinert med arbeid for å avløse framande innslag med heimlege, eller å tilpasse dei ei form som er heimleg. Purismen kan vere retta mot alle lingvistiske nivå, men er oftast fokusert på det leksikalske» (Brunstad, 2003, s. 12).

Nokre av dei som har ei husnorm, legg vekt på lokal dialektbakgrunn. Nynorsk avissenter skriv at Firda legg vekt på at språket skal liggja tett opp til sunnfjordsk talemål, og Garborgsenteret skriv i husnorma si at dei vil at språket skal ha «sørvestlandsk dâm». På same vis verkar det som at Nynorsk kultursentrum tilpassar språkbruken til dei ulike arenaene sine til dialekten i områda dei ligg i.¹²

For Nynorsksenteret er dialektmangfaldet i Noreg eit argument for å ikkje ha ei husnorm. I svaret deira skriv dei at «[s]om nasjonal institusjon er eit viktig poeng å spegla litt av denne variasjonen i det vi skriv innanfor nynorsknormalen». Prinsippet om tilnærming til dialekt vert soleis brukt både som argument for å ha og å ikkje ha husnormer, og er utbreidd mellom organisasjonane i utvalet. Sameleis er det ingen som argumenterer ope imot å tilnærma nynorsk til dialektane, eller argumenterer for at deira normer skal vera annleis enn dialektene.

Dag og Tid har som tidlegare nemnt eit uttala mål om å bruka former som skil seg frå bokmål. Dette kan tolkast som eit døme på purisme. Ingen argumenterer for at språkbruken deira skal likne på bokmål.¹³ Hjø Garborgsenteret verkar det likevel for å vera ein slags omvendt purisme av det vanlege, sidan det er konservativ eller tradisjonell nynorsk dei vil unngå.

Når det gjeld normeringsprinsipp som vedkjem generelle ideologiar i samfunnet, er demokratiprinsippet eit prinsipp som kjem tydeleg fram. Normeringsprinsippet om demokrati handlar om at normering bør vera styrt av organ med demokratisk legitimitet og ei norm skal stø opp under sosial likskap (Vikør, 2007, s. 186). NRK Nynorsk mediesenter understrekar demokratiske argument når dei argumenterer for å ikkje ha ei husnorm i svaret sitt:

12 Dette er ikkje sagt direkte, men kjem fram gjennom formval som passar til den lokale dialekta. Til dømes skal Haugesenteret i Ulvik bruka a-infinitiv, Vinjesenteret i Vinje bruka kløyvd infinitiv eller e-infinitiv, og e-infinitiv skal brukast på Aasentunet i Ørsta og i fellesdokument (Nynorsk kultursentrum, 2019).

13 Nokre av normene har mange bokmålsnære formval, som til dømes normdokumentet *Forslag til norm for DNT* (Det Norske Teatret, u.å). Å slå fast om denne norma eller dei andre normdokumenta har *flest* bokmålsnære former, og kva argumentasjon som ligg til grunn for kvart enkelt av formvala, går utanfor ramma for denne artikkelen.

Den nynorsknorma me har i Noreg frå 2012 er eit resultat av eit langt, omfattande – og demokratisk arbeid, der ei rekkje berørte aktørar er høyrde og har fått kome med innspel. Å då laga «ein stat i staten» er då problematisk [...].

Eit anna eksempel på støtta til demokratiprinsippet er at ingen av organisasjonane argumenter for eller ut ifrå normeringsprinsippet liberalisme – altså å vera motstandar av offentleg språkstyring og heller vera for at private aktørar skal normera språka (Vikør, 2007, s. 1987).

Utanom Dag og Tid er det få som argumenterer ut ifrå tradisjonisme – at «ein tradisjonelt overlevert språknormal skal bevarast [...]» (Vikør, 2007, s. 185). Det er ingen som direkte argumenterer for nasjonalisme, altså at nokre former bør veljast sidan dei er meir opphavelige og slik meir nasjonale (s. 184).

Når normene til Nynorsk avissenter/Firda, Garborgsenteret og til dels Nynorsk kultursentrum vert knytt so sterkt opp mot dialektene i områda dei held til i, er det freistande å føreslå eit normeringsprinsipp som vantar i Vikør si samanstilling: regionalisme, altså at nokre former bør veljast sidan dei er utbreidde i talemåla i eit område.

Ein annan tendens er at organisasjonane argumenterer ut ifrå at mangfald i norma er eit gode i seg sjølv. Mellom anna svarar NRK Nynorsk mediesenter at dei som ein del av NRK har eit særleg ansvar for å ta omsyn til mangfald, og Nynorsk kultursentrum skriv i svaret sitt at «[...] det mangfaldige i det nynorske [er] viktig for oss å vise». Dette er knytt til normeringsprinsippa variasjon og valfridom, men går òg an å knyta til det me kan kalla eit ideologisk trekk i tida om at mangfald vert sett som eit gode. Eit mangfaldsprinsipp kan formulerast som at ei norm bør byggja på og byggja opp under mangfaldet som finst i eit språksamfunn.

Eit siste potensielt ideologisk prinsipp, finn me hjå kulturorganisasjonane Samlaget og Det Norske Teatret. Dei har begge normer som delvis kan eller skal brukast i administrasjonen og fagtekstar, men det er tydeleg i svara til begge at det er meir fridom for forfattarar og andre kunstnarar. Samlaget skriv at «[...] i utgjevingar står t.d. skjønnlitterære forfattarar svært fritt til å velja frå breidda av nynorsken og attpåtil gå utanom norma [...]», og Det Norske Teatret skriv at «[...] scenespråket er sjølv sagt opp til den enkelte kunstnaren.»

Det er vanskeleg å seia om kunsten sin fridom er eit normerings-prinsipp eller berre til dømes eit praktisk omsyn, men eit framlegg til prinsippformulering kan vera at kunstnarar skal stå fritt til å bryta med offisiell rettskriving i sitt kunstnarlege arbeid.

Vert normeringsvala motivert av eit språkpolitisk siktemål, t.d. om å påverka framtidig nynorsknormering?

Både dei som har og ikkje har husnorm, verkar å sjå praktiske grunnar til å regulera språkbruk. Det er ei gjengs oppfatning om at tekstar som vert skrivne av fleire, må ha like normval. Det Norske Teatret og Samlaget peikar begge i svara sine på at ei husnorm kan vera nyttig for «folk som er ustøe» eller tilsette «som ikkje har eit privat nynorsk språk». Sameleis uttrykkjer Nynorsk kultursentrum i deira svar at dei ynskjer å «framstå likast mogleg for omverda».

Samstundes nemner fleire praktiske argument *mot* å ha ei husnorm. NMU skriv at dei ikkje ynskjer «å bruke arbeidskapasitet på å sikre at ei husnorm blir følgd», og fleire gjev uttrykk for at dei ikkje ser noko praktisk nytte av å ha ei slik norm.¹⁴

Mange skriv i svara sine at det hadde vore uheldig eller språkpolitisk betent å regulera språkbruken sin gjennom ei husnorm. Ein viktig grunn Det Norske Teatret nemner i svaret sitt til at dei er mot å vedta ei streng husnorm, er at dei som «den største nynorskinstitusjonen [...] og ein stor nynorsk tekstproduksjon» har eit ansvar for å ikkje innskrenka norma for publikum eller «i framtidig normering basert på bruk». Dei er den einaste nynorskorganisasjonen som eksplisitt gjev uttrykk for medvit om at deira nynorskbruk kan påverka framtidig nynorsknormering.

Det verkar som at det heller er praktiske omsyn enn eit medvite mål om å påverka framtidig nynorsknormering som er føremålet med å ha ei norm. Og for dei som reflekterer over den sida av saka, verkar det som at det språkpolitiske målet er å unngå at språkbruken deira innskrenkar valfridomen.

---

14 Nynorsksenteret, Kringkastingskringen og LNK.

Korleis stiller utvalet av nynorskorganisasjonar seg til den offisielle nynorskrettskrivinga i vala dei har gjort kring eigen språkbruk?

For å sjå korleis nynorskorganisasjonane stiller seg til den offisielle nynorskrettskrivinga, må eg granska både på kva dei seier og kva dei gjer. Tolv av seksten organisasjonar har ei eksplisitt støtte til den offisielle rettskrivinga, anten i svara på spørjeundersøkinga eller i husnormene sine.

Det einaste dømet i materialet på at ein nynorskorganisasjon, rett nok via ein tredjepart, klart har vedteke å bryta med den offisielle nynorskrettskrivinga, står Nynorsk avissenter og Firda for. Firda har vedteke å skriva landsnamnet Noreg med bokmålsforma Norge, mest truleg fordi dei meiner den forma vert sagt eller skrive mest i Sunnfjord. I svaret frå Dag og Tid kan det verka som at dei òg stundom bryt med rettskrivinga. Dei skriv at dei i «hovudsak» fylgjer «nynorskordboka», som tyder på at dei let skribentane sine skriva former som er utanfor nynorsknorma frå 2012.

Det er eit interessant spørsmål om det at fleire nynorskorganisasjonar har husnormer og andre normdokument, i seg sjølv kan vera ein implisitt kritikk av den offisielle rettskrivinga. Når Garborgsenteret ser seg nøydd til å ha ei husnorm med mange avgrensingar av form- og ordval, er det eit teikn på at nynorskrettskrivinga er for vid for dei, eller handlar det mest om eit ynske om einskap i egne tekstar og trong for intern språkrøkt?

På den andre sida brukar ikkje Garborgsenteret og dei andre som har normer, desse i alle tekstar og alle situasjonar. Tilsette og tillitsvalde får ofte bruka heile breidda av nynorskrettskrivinga. Praksisen Samlaget skildrar i svaret sitt, verkar for å vera gjengs: «Dei fleste treng ikkje fylgja husnorma til kvardags.» Reguleringane i normdokumenta gjeld for nokre tekstar og er eit alternativ for dei som treng ei ekstra støtte. Slik sett er det mykje som tyder på at valfridomen i nynorskrettskrivinga ikkje vert oppfatta som eit stort problem av nynorskorganisasjonane.

Avsluttande drøfting

Når målrørsla normerer seg sjølv, ser me nokre hovudtendensar saman med eit stort mangfald av språkval, praksisar og målsetnadar. Både i argumentasjonen og vala kan me sjå ulike normeringsprinsipp, meiningar om

korleis nynorsk skal sjå ut, og korleis dette språkpolitiske spørsmålet skal løysast.

Det er eit mindretal som har husnormer, men eit fleirtal regulerer tidvis eller situasjonsvis språkbruken til tilsette, tillitsvalde eller friviljuge. Sjølv hjå dei som har husnormer, er det mange situasjonar der dei tilsette har stor valfridom til å velja sjølv korleis dei vil skriva.

Det verkar som at det er praktiske omsyn som samskriving, å letta skrivinga for ustøe nynorskskribentar, og at nokre tekstar frå organisasjonane skal sjå like ut, som gjer at nokre har husnormer. I svara på spørjeundersøkinga gjev ingen av nynorskorganisasjonane uttrykk for eit språkpolitisk mål om å påverka framtidig nynorskrettskriving i si retning. Den tydelegaste tendensen er at dei vil halda på mangfaldet og valfridomen i norma. For fleire av medlemane i Nynorsk forum gjev heller uttrykk for eit mål å bruka rolla si som normfastsetjar til å *ikkje* gjera ei spesifikk form for nynorsk til den einaste rette.

Støtta er stor til den gjeldande nynorskrettskrivinga og valfridomen ho gjev, og støtta er ofte eksplisitt uttrykt. Dels ser dette ut til å byggja på eit ønske om at den enkelte skal kunne tilnærma skriftsspråket til dialekta si. Det er ei sterk støtte til normeringsprinsippet demokrati og at nynorsknormeringa skal styrast av avgjerder i offentlege organ som er ein del av den demokratisk styrte staten.

Likevel er det slik at fleirtalet av dei som leverer tekst til Språkbanken og Språksamlingane, har husnormer, og det er ulike meiningar om kva retning dei vil ha på nynorsken dei sjølve skriv. Nokre peikar på ein sokalla moderne nynorsk, andre vil ha det dei kallar tradisjonelle former, medan andre igjen vil skriva ein nynorsk som ligg nær dialekten i området dei held til i. Materialet kan tyda på at det trengst nokre fleire normeringsprinsipp enn dei Vikør skisserer opp: regionalisme, mangfald og kunstnarleg fridom.

Sjølv om det er få som gjev uttrykk for at dei tenkjer på koplinga mellom språket dei skriv i dag og korleis nynorsknorma ser ut i morgon, vil vala dei gjer, bidra både i den stadig pågåande normeringa av nynorsk og ved ein eventuell framtidig større gjennomgang av norma. Spørsmålet er om valfridomen som det store fleirtalet av nynorskorganisasjonar i utgangspunktet stør som normeringsprinsipp, held seg synleg i det skrivne språket.

Abstract

The article examines whether Nynorsk organizations use their own norms (husnormer) to influence future standardization of Norwegian Nynorsk, which Normalization principles they rely on as a basis for their own language use and how they adhere to the official Nynorsk norm. The material reflects a survey of the member organizations in the cooperative body Nynorsk forum and the various norm documents which are put to use by the member organizations. One key find is that the minority answer that they have their own norms. Many who answer that they do not have own norms have other types of regulations of the organization's language use, either related to situation, text types or recipients. The Normalization principles of *freedom of choice* and *democracy* have great support. In Nynorsk organizations both with and without own norms, employees and trustees are free to write within the full Nynorsk norm in most situations. The majority of those organizations who submit text to Nynorsk language corpuses have their own norms. The reason given that some organizations have their own norm is practical considerations rather than a desire to change the official Nynorsk norm. With a few exceptions, all the norms remain within the official norm, and the material shows broad support to the notion that democratically elected bodies should govern future standardization of Norwegian Nynorsk.

Fredrik Hope

Avdeling for forskning og samling

Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur

Indrehovdevegen 176

NO-6160 Hovdebygda

fredrik.hope@nynorsk.no

Litteratur

- Brunstad, E. (2003). Det reine språket. Eit riss av purisme-omgrepet. I H. Sandøy, R. Brodersen & E. Brunstad (Red.), *Purt og reint. Om purisme i dei nordiske språka. Skrifter frå Ivar Aasen-instituttet. Nr. 15*, (s. 7–17). Høgskulen i Volda.

- Brunstad, E. (2009). Kva er god nynorsk språkføring? I H. Omdal & R. Røstad (Red). *Språknormering i tide og utide?* (s. 91–108). Novus forlag.
- Bø, O. E. (2020, 19. januar). Kva er grunnen til at Aftenposten praktiserer språkleg tvang? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/kJGRLv/kva-er-grunnen-til-at-aftenposten-praktiserer-spraakleg-tvang-ola-e-boe>
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Det Norske Samlaget. (2018). *Husnorm i Det Norske Samlaget*. Upublisert.
- Det Norske Teatret. (u.å.). *Forslag til norm for DNT*. Upublisert.
- Dyvik, H. (2003). Offisiell og ikke-offisiell språknormering – nyttig eller skadelig motsetning? I H. Omdal & R. Røstad (Red.), *Krefter og motkrefter i språknormeringen* (s. 25–40). Høyskoleforlaget.
- Eek, Ø. (2009). Tre uoffisielle ordlister – og sammenhengen de står i: Aftenpostens rettskrivingsordliste (2006), NTB-språket (2007) og Riksmålsordlisten (2007). I H. Omdal & R. Røstad (Red). *Språknormering i tide og utide?* (s. 123–130). Novus forlag.
- Firda. (u.å.). *Firda-språket*. Upublisert.
- Grønmo, S. (1996). *Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærmingar i samfunnsforskningen*. Universitetsforlaget.
- Haugen, E. (1966). *Riksspråk og folkemål. Norsk språkpolitikk i det 20. århundre*. Universitetsforlaget.
- Helleve, K. (2018, 2. januar). Dei mektige husnormene. *Framtida*. <https://framtida.no/2017/12/19/husnormene>
- Helset, S. J. (2017). *Norm og røyndom. Ein statistisk studie av operative normer i det nynorske skriftspråket* [Doktoravhandling, Universitet i Bergen]. Bora. <http://bora.uib.no/handle/1956/16429>
- Johnson, D. C. (2013). *Language Policy*. Palgrave Macmillan.
- Kola, K. W. (2014). *Bokmålsbruk – hvorledes/hvordan/åssen og hvorfor?: Om bruken av morfologiske og ortografiske varianter i bokmålsnormalen* [Masteroppgåve, Universitet i Oslo]. Duo vitenarkiv. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-45602>
- Malmin, O. A. (2017). *Normer og former i statsforvaltninga: Om valet av tradisjonelle og nyare nynorskformer i departementa på 2000-talet* [Masteroppgåve, Universitetet i Oslo]. Duo. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/57310?show=full>
- Nasjonallbiblioteket. (u.å.). Språkbanken: Nasjonal infrastruktur for språkteknologi. Henta 4. februar 2022 frå <https://www.nb.no/sprakbanken/>
- Nasjonalt Garborgsenter. (u.å.). *Språknorm og ordliste. Nasjonalt Garborgsenter*. Upublisert.
- Norsk Målungdom. (u.å.). *Nettsidenorma*. Upublisert.

- Norsk Målungdom. (u.å.). *Normoversyn: Korleis er normene i dei ulike styringsdokumenta*. Upublisert.
- Norsk språkråd. (2002, 30. oktober). *Nynorskrettskrivinga. Utgreiing om framlegg til revisjon av rettskrivinga i nynorsk*. https://www.sprakradet.no/Spraka-vare/Norsk/normering/Rettskrivingsvedtak/Framlegg_2003/Hoeyring_2002/
- Nynorsk avissenter. (u.å.). *Nynorsk avissenter. Frå a til å. Stiftinga*. Henta 31. januar 2022 frå <https://www.nynorskavissenter.no/om/nynorsk-avissenter-fra-a-til-a/#stiftinga>
- Nynorsk kultursentrum. (2019). *Språket i Nynorsk kultursentrum*. Upublisert.
- Nynorsk kultursentrum. (2021). *Nynorsk forum*. <https://www.nynorsk.no/nynorsk-forum/>
- Omdal, H. & Vikør, L. (2002). *Språknormer i Norge*. Cappelen.
- Rettskrivingsnemnda for nynorsk. (2011). *Ny rettskriving for 2000-talet. Innstilling til ny rettskriving for det nynorske skriftmålet*. Språkrådet. <https://www.sprakradet.no/upload/Rettskrivingsnemnda/Innstilling%20nynorsk.pdf>
- Sandøy, H. (2003). Den norske normeringssirkelen. I H. Omdal & R. Røstad (Red.), *Krefter og motkrefter i språknormeringen*, (s. 259–271). Høyskoleforlaget.
- Sandøy, H. (2008). Skriftvariasjon. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy, *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg.), (s. 167–193). Cappelen Damm.
- Skald. (u.å.). *Nynorske klassikarar*. Skald.no. Henta 4. februar 2022 frå <https://skald.no/om/nynorske-klassikarar/>
- St.meld. nr. 35 (2007–2008). *Mål og meining. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-35-2007-2008-/id519923/>
- Vikør, L. S. (2003). Statleg og privat normering i nynorsk. I H. Omdal & R. Røstad (Red.), *Krefter og motkrefter i språknormeringa – språknormer i teori og praksis*, (s. 295–305). Høyskoleforlaget.
- Vikør, L. S. (2007). *Språkplanlegging. Prinsipp og praksis*. Novus forlag.
- Universitetet i Bergen. (2022, 4. februar). *Språksamlingane: Norsk kulturarv i skrift og tale*. <https://www.uib.no/ub/101277/norsk-kulturarv-i-skrift-og-tale>
- Østrem, H. (Red.). (2010). *NPK-språket: Ordliste og språkråd*. Kunnskapsforlaget.

Vedlegg: Spørjeskjema om husnormer i nynorskorganisasjonar

Spørsmål om organisasjonen

Kva heiter organisasjonen dykkar?

Kva type organisasjon er de?

De kan velja eitt eller fleire alternativ. Du må velje minst eitt svaralternativ.

- Bedrift
- Friviljug organisasjon
- Institusjon (stifting, offentleg organ e.l.)
- Samarbeidsorgan (nettverk e.l.)

Leverer de tekst/data til Språksamlingane (t.d. Nynorskkorpuset) ved Universitet i Bergen og/eller Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket?

De kan velja eitt eller fleire alternativ. Du må velje minst eitt svaralternativ.

- Språksamlingane (t.d. Nynorskkorpuset) ved Universitet i Bergen
- Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket
- Ingen av desse

Er de ein nasjonal eller regional organisasjon?

Vel eitt alternativ.

(Forklaring: Nedtrekksliste der respondentane må velja mellom *Nasjonal* og *Regional*).

Kor mange tilsette er det i organisasjonen dykkar?

Vel eitt alternativ.

(Forklaring: Nedtrekksliste der respondentane må velja mellom *Berre til-litsvalde/frivilljuge*, *Under fem årsverk*, *Mellom fem og ti årsverk*, *Mellom ti og tredve årsverk*, *Over tredve årsverk*).

Spørsmål om husnormer

Har organisasjonen dykkar ei husnorm eller anna språknorm for organisasjonen?

Med husnorm meiner eg ei anten offisiell vedteken eller uoffisiell men medviten språknorm som er snevrare eller vidare enn den offisielle nynorskrettskrivinga.

(Merknad: Nedtrekksliste der respondentane må velja mellom *Ja* og *Nei*).

Kvifor vel de å ha eller ikkje ha ei husnorm?

Viss de ikkje har ei slik norm, kan dei tilsette/tillitsvalde/frivilljuge velja heilt fritt korleis dei kan skriva eller finst det avgrensingar (regulerer de til dømes somme situasjonar eller somme tekstar)?

Dette elementet visest berre dersom alternativet «Nei» er valt i spørsmålet «Har organisasjonen dykkar ei husnorm eller anna språknorm for organisasjonen?»

Viss de har ei husnorm eller tilsvarande, kva språkval vel de å regulera i denne?

(Viss husnorma er på ei A4-side eller mindre, kan de eventuelt lima inn denne. Viss husnorma er større enn ei A4-side, kan de senda henne til e-postadressa fredrhop@stud.hivolda.no eller leggja henne ved svaret)

Dette elementet visest berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har organisasjonen dykkar ei husnorm eller anna språknorm for organisasjonen?»

Viss de har ei husnorm eller tilsvarande, i kva situasjonar skal dei tilsette og tillitsvalde fylgja norma?

(Viss dette er regulert i husnorma, kan de gjera som på førre spørsmål.)

Dette elementet visest berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har organisasjonen dykkar ei husnorm eller anna språknorm for organisasjonen?»

Vil de ha tilsendt oppgåva i etterkant?

Vel eitt alternativ.

(Merknad: Nedtrekksliste der respondentane må velja mellom *Ja* og *Nei*).

Legg gjerne ved husnorma (eller tilsvarande) her.

Dette elementet visest berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har organisasjonen dykkar ei husnorm eller anna språknorm for organisasjonen?»

Vel fil. Maks 30 MB.